

A VKM. e könyvet jelen kiadásában, 33,993.1926-III. a. sz. rendeletéve
ismétlőiskolák és gazdasági népiskolák számára tankönyvül engedélyezte

ISMÉTLŐ NÉPISKOLAI OLVASÓ- ÉS TANKÖNYV

FIÚK ÉS LEÁNYOK SZÁMÁRA

ELSŐ RÉSZ: AZ I. OSZTÁLY KÖNYVE

SZERKESZTETTE

ALVINCZY MIHÁLY ÉS ALVINCZY MIHÁLYNÉ

TISZTELETTELŐZŐ

LAMPEL R. (WODIANER F. FIAD) R. T.

A CSECSEMŐ GONDOZÁSA.

25. A gyermek.

A jó szülőnek legdrágább kincse: a gyermeke. Elárasztja szeretettel, jósággal; gondozza, ápolja, tisztességes emberré neveli. Gyönyörűségét leli benne. Később, öregségében, támasza lesz neki a gyermeke, aki a szülői szeretetet és jóságot szeretettel és jósággal fizeti vissza.

A falusi gazda azért is örvend, ha a jó Isten gyermekkel áldja meg, mert minél több a családban a gyermek, idővel annál több lesz a gazdaságban a dolgos kéz; így aztán nem szorul majd a gazdaság idegen, fizetett munkásokra.

Némelyik gazdát azonban búsítja az a gondolat, hogy ha sok a gyermek, akkor sokfelé fog oszlani a gazdaság. Pedig ezen nem kell búsulni. Először is: ha a régi divatú külterjes gazdálkodás helyett az újfajta belterjes gazdálkodásra térünk át, akkor birtokunk *fele* is többet fog jövedelmezni, mint ma az *egész*. Másodszor: ha sok a gyermek, egy része eljárhat dolgozni a nagyobb uradalmakba, ahol ma már szépen kereshet a mezei munkás. Harmadszor: a sok gyermek közül egy-kettő mesterséget is tanulhat; amelyik pedig benne marad az apai birtokban, az majd a többinek a jussát készpénzben fizetheti ki.

A gyermek azonban nemcsak szüleinek drága kincse, hanem a hazának is, melynek sok dolgos kézre van szüksége, hogy a földjeinkben, hegyeinkben, erdőségeink-

ben rejlő tömérdek kincset kitermelhessük. Sok védelmezőre is van szüksége, akik az ellenség támadása ellen megvédelmezzék. És szüksége van sok derék asszonyra, akik megint derék, becsületes, dolgos gyermekeket nevelnek neki. Általában annál gazdagabb az ország, minél sűrűbb a népessége.*

Ezért a haza érdeke azt kívánja, hogy minél több gyermek szülessék és a megszületett gyermekek életben maradjanak, becsületes, művelt, egészséges, dolgos embereké váljanak. A törvény kötelességévé is teszi minden szülőnek, hogy gyermekeit testben-lélekből gondosan nevelje.

Magyarországban (Horvát-Szlavonországot nem számítva) évenként átlag 650,000 gyermek születik. Sajnos, ezeknek nagy része hamar elpusztul; 1912-ben 124,000 gyermek egy éven aluli korban, 185,000 pedig hét éven aluli korban halt meg. Hány család borult gyászba! Milyen nagy veszteség a hazának ez a szörnyű gyermekhalandóság! Mint mikor a tavaszi fagy elsorvasztja a gyümölcsfák virágait, úgy pusztítja el az ártatlan ember-bimbócskák százezreit a halál!

Mi az oka ennek a nagy gyermekhalandóságnak? A legtöbb kis gyermek gyomor- és bélbetegségben vagy ragadós betegségben pusztul el. Ennek pedig többnyire a szülők szegénysége vagy tudatlansága és hanyagsága az oka, vagy mind a három együttvéve. Némely szülő olyan szegény, hogy nincs egészséges lakása, nem bír gyermekének jó táplálékot adni, vagy szükség esetén nem bír hozzá orvost hozatni. Sokszor azonban a szülők tudatlansága és hanyagsága okozza az ártatlan apróságok halálát. Nagyon sok szülő nem tudja, hogyan kell

* L. 67-ik lapon: „Sok-e az ember Magyarországon?”

a kis babát táplálni, gondozni; némelyik pedig, ha tudja is, elhanyagolja kis gyermekét. Nagy bűn ez!

Ha minden anya tudná, hogyan kell nevelni a csecsemőt, akkor nem pusztulna el minden évben olyan sok ezer ártatlan kis baba.

26. A kis Palkó első fürdője és ruhája.

Majoros Andráséknak három gyermekük volt. A legidősebbet Marinak hívták; az már elmúlt tizenhárom éves és otthon a ház körül segített szüleinek; de a mellett szorgalmasan eljárt az ismétlőiskolába is. A második a tizéves Andris gyerek volt, a harmadik meg a hétéves Gyula; mind a kettő iskolába járt.

Ekkor született a negyedik gyermek, a kis Palkó.

Nagy eset volt ez. A kis vendég illő fogadására eljött Erzsi néni is a városból. Erzsi néni Majorosnének a testvérnénje volt, tapasztalt asszony, aki értette a háztartás meg a gyermeknevelés minden csínját-bínját.

Eljött Kati néni is, az öreg szomszédasszony, akit okos, tudós asszonynak tartott a falu népe.

Mikor a kis Palkó beköszöntött a családba, Erzsi néni, az ingecskék és pelenkák rakogatása közben, odaszólt Marinak:

— Húzd, Marikám, a függőnyt jobban össze, hogy ne süssön be a nap. Az erős világosság árt a kis baba szemének.

Mari szót fogadott, aztán figyelt, hogy mi történik.

Kis teknőben a fürdővizet készítette Kati néni. Próbálgatta a vizet csupasz könyökével.

— Éppen jó — mondotta Kati néni — jó langyos, de nem túlságos meleg, nem süt.

Erzsi néni azonban a kosarából gyorsan egy kis hőmérőt vett elő és beledugta a vízbe. Kis vártatva így szólt:

— Biz ez túlságos meleg, töltsön csak még hozzá egy kis hideget, édes szomszédasszony... így ni, most már jó, éppen 28 fok.* Mégis csak biztosabb mérték a hőmérő, mint az ember bőre.

Kati néni ilyesfélét dörögött: «Ugyan mire való ez az új

* Az újszülött gyermek fürdővize 28° R (Reaumur) legyen, vagy 35° C (Celsius).

divat; nyolc gyereket fölneveltem, vagy kétszázat fürösztöttem, mindig a könyökömmel próbáltam meg a fürdővizet».

Erzsi néni azonban már javában fürösztötte a síró babát. Jól beszappanozta glicerin-szappannal az egész testét, aztán egy csomó tiszta új vattával lemosta. Mikor ez megvolt, egy pohár tiszta vízbe mártott vattával kimosta a kicsike szemét. Az egész alig tartott öt percig. De nem is szabad, hogy tovább tartson, mert különben a baba nagyon lehül és megbetegszik.

Mariska csupa szem és fül volt. Figyelte, hogyan bánik Erzsi néni a kicsikével. Láttá, hogy bal tenyerét a kis háta alá teszi, hüvelykujjával a gerincét meg a nyakszirtjét megtámasztja, jobbkezevel pedig az apró, mézeskalács-forma lábacskaít fogja és úgy teszi bele a teknőbe, meg úgy emeli ki a vízből.

Kati néni készen tartotta a melegített, puha vászonlepedőt és ráborította a csöppségre, Erzsi néni meg lefektette az asztalra készített vankosra, megtörülgette a meleg lepedővel, de nem dörzsölve, hanem enyhén nyomkodva, hogy harmatgyöngé bőrét föl ne horzsolja.

Mariska mozdulatlanul figyelt. Nem tagadom, minek is tagadnám, nagyon kíváncsi volt, mint afféle kisleány; de főképpen mégis csak arra gondolt, hogy később majd ő segít édes anyjának a kis babát gondozni, ezért figyelt.

Most Erzsi néni fogta az orsóformán összegöngyölített pólyaszalagot, amely lehetett vagy két méter hosszú és tenyérszéles volt és azzal bepólyázta a baba hasát; előbb azonban a baba köldökére egy kis tiszta vattát tett, úgy csavargatta aztán rá a pólyát; utoljára pedig a pólya végéről lelógó félméteres két szalagot összekötötte.

Ekkor következett az öltöztetés. Hófehér helyes kis hasított hátú ingecskét vett elő Erzsi néni és azt ráadta a babára. Előbb az ing ujját visszahajtotta, abba egyik kezével a baba apró öklét beledugta, aztán a másik kezével benyúlt a baba kezecskéje után és azt óvatosan áthúzta az ingujjon. Mikor a babának mind a két keze benne volt az ingujjban, Erzsi néni hátul egy kis pántlikával összekötötte az ingecskét.

— Hát a derekára nem kap pólyát? — kérdezte Kati néni.

— Én nem szoktam a baba derekát bepólyázni — felelt Erzsi néni. — Nincs arra szükség, ha az apróság a kocsiban fekszik; pólya nélkül könnyebben is lélezkik.

Az ingecske fölé még egy kis kötött ujjast, az álla alá meg egy vászon-szakállkát kapott a baba.

— Készen van az úrfi öltözete; no most ide azt a pólyavánkost! — szólta Erzsi néni.

Kati néni már készen tartotta a hosszúkás pólyavánkost, arra ráterített egy kis gummivászon-lepedőt, amely a vánkost megóvjá az átnedvesedéstől; arra jó meleg flanell-darabot terített, erre meg puha vászon-pelenkát, háromszögletesre hajtva. Erzsi néni gyorsan ráfektette az apróságot a vászonpelenkára, ennek a csücskét behúzta a rugdalózdó apró lábacsák közé, aztán a flanell- meg a gummilepedőt is rácsavarta és végre a pólyavánkost bekötözte.

— No hát, itt a legény, akárki megnézheti! — szólta a néni jókedvűen.

Csakugyan olyan volt, mint a mézeskalácsból készült gyönyörű baba, amilyent búcsún árulnak a sátrakban.

Mariska pedig azt gondolta magában: No, most már tudom, hogyan kell a babát fürösztetni és öltöztetni.

27. Hogyan éljen a kis baba?

Szabad-e a babát ringatni?

A kis babát azután a kocsijába tették. Erzsi néni föl húzta a kocsi ernyőjét, hogy a világgosság ne bántsa a kicsike szemét.

A baba erősen sírt.

— Jobb volna a bölcső, legalább ringatni lehetne és attól elhallgatna — vélekedett Kati néni.

— De bizony nem volna jobb — szólta Erzsi néni. — Az orvosok azt tanítják, hogy nem kell a csecsemőt bölcsőben rin-

gatni, sem pedig kocsiban tologatni. Ha sír, akkor valami baja van, az pedig a ringatástól és a tologatástól nem múlik el; ettől csak elszédül, elkábul a kicsike, el is alszik tőle, de nagyon ártalmas neki.

Kati néni megint dörmögött valamit. Nemsokára azután a baba elcsöndesedett és elaludt ringatás nélkül is.

Mikor szopik a baba?

Az első napot a kis baba étlen töltötte, csak 2—3 kávéskanálnyi székfű-teát adtak neki. Ezen Mariska csodálkozott; de gondolta magában: Erzsi néni tudja, mi kell a babának.

Másnap már szopott a kis Palkó. Erzsi néni most így szólt Majorosnének:

— Hallgass én rám, lelkem és ne úgy szoptasd a kicsikét, mint ahogy az idevaló asszonyok szokták. Ezek vagy minduntalan szopni adnak a kicsikének, valahányszor sír, vagy kétóránként, harmadfélóránként szoptatják. Ez nem jó. Elég a kicsikének, ha *minden négy órában* kap táplálékot. Ha eleinte sír is, nem baj, majd hozzászokik. Éjszaka pedig egyáltalában nem kell neki szopni. Tehát szoptasd meg reggel 6-kor, dél előtt 10-kor, délután 2-kor és 6-kor és este 10-kor. Este 10-től reggel 6-ig pedig aludjék a baba is, meg az anyja is.

— Nem lehetséges ez! — szólt közbe Kati néni, aki megint eljött látogatóba. — Nem lehetséges az, hiszen mindenhol kétóránként szoptatják a babát és éjjel is meg kell szoptatni minden két órában. Szegény menyem e miatt sohasem alhatta ki magát rendesen. A kis Juci unokám annyit sírt, hogy nem alhattak tőle még a testvérei sem.

Miért sír a baba?

Felelt Erzsi néni:

— Ha a baba sír, akkor valami baja van. Rögtön föl kell bontani a pólyáját. Ha nedvességben, piszokban fekszik, akkor szárazba kell tenni. Ha összeráncolódott alatta a pelenka és nyomja a gyöngé testét, azt ki kell simítani. Ha pedig nincs a gyermeknek székletéte, akkor egy kis gyermek-ricinuszt adunk be neki. Ha azt hisszük, hogy hascsikarása van, székfű-teát itatunk vele. Ha így rendbehoztuk, akkor hadd fekdjék a kocsiban. És ha tovább is sír, hadd sírjon, majd abbahagyja,

majd hozzászokik a rendhez. Megpróbálhatjuk azt is, hogy reggel helyett este fürösztjük a kis babát; e fürösztés után rendszerint egyfolytában alszik reggelig.

— Én bizony, ha éjszaka sírt a gyermekem, magam mellé vettem, megszoptattam, a testemmel melengettem, — szolt Kati néni.

— Mégis csak az helyes, amit én mondok, édes szomszéd-asszony. Az anya *sohase tegye maga mellé az ágyba csecsemőjét*, mert a felnőtt test párolgása ártalmas a kicsikének; sőt az is sokszor megtörtént már, hogy a fáradt, álmos anya elaludt és álmában agyonnyomta szegény, gyöngye kis gyermekét. A rendetlen szoptatás pedig csak árt a gyermeknek. Különösen árt akkor, ha gyomor- vagy hasfájás miatt sír; hiszen ha még megemésztetlen táplálék van a gyöngye kis gyomrában, akkor az új tápláléktól csak még betegbb lesz. Be kell tehát várni a négy óra leteltét és csak akkor szabad újra megszoptatni. Ha ezt szigorúan megtartjuk és mégis sokat sír a kicsike, akkor bizonyosan valami nagy baja van és orvost kell hozzá hívni. Én azonban azt tapasztaltam, hogyha ezt a rendet pontosan megtartjuk, akkor a baba egészséges, az éjszakát csöndesen átalussza és anyját nyugton hagyja.

Kati néni kissé bosszúsan dörmögött.

— A régi módon is csak fölneveltük a gyermekeket.

— Az ám, de úgy, hogy *a fele elpusztult öt éves kora előtt*.

Erzsi néni egy hétig maradt Majoroséknál. Mikor elutazott, Mariska megkérdezte édes anyjától:

— Hogy van az, hogy Erzsi néni jobban érti a kis babával való bánást, mint más asszonyok?

Majorosné mosolyogva mondta:

— Azért, mert mikor özvegységre jutott, néhány évig ápolónő volt Budapesten a szülészeti kórházban.

28. Mariska délelőtti dolga.

Majoroséknak semmi vagyonuk sem volt, mikor egybekeltek. András azonban bízott a két dolgos karjában, meg a felesége szorgalmában, takarékoságában.

Ügyes szőlőmunkás volt és az uradalomba került vincellérnek. Keresetét nem költötte haszontalan dolgokra, hanem minden nélkü-

lőzhető fillért félrerakott. Felesége is segített a kis vagyont gyarapítani. Így aztán pár év múlva házat, kertet vehettek. De már arra is gondoltak, hogy idővel egy kis földet, szőlőt fognak venni.

Csakhogy a család szaporodtával megnőtt a kis háztartás költsége is, úgyhogy utóbb már egy fillért sem tehettek félre. Ekkor Majorosné rászánta magát, hogy beszegődik a kasznár úrékhoz bejáró asszonynak. Az ura nagynehezen beleegyezett és attól fogva a derék asszony reggel hét órától ebéd utánig a kasznáréknál dolgozott, ahol a szakácsnénak és a szobalánynak kellett segítenie.

Négy héttel a kis Palkó születése után Majorosné megint kezdett a kasznár úrékhoz járni. Reggel jókor a kis Palkót megszoportatta, az urának meg a gyerekeknek reggelit adott, az ebédnek valót elkészítette és a tűzhelyre állította, aztán elment és csak ebéd után térhetett vissza.

*

A háztartás gondjának egy része tehát Mariskára maradt. Ő takarította ki a lakást, de úgy ám, hogy minden ragyogott a tisztaságtól. Ő ügyelt, hogy a két fiú rendszeren mosakodják, öltözködjék és idejében iskolába menjen. A két tehenet meg a borjút ellátta, a tyúkoknak enni adott, a kotlót gondozta.

Most pedig megszaporodott a dolga: reggeltől ebéd utánig neki kellett gondoznia kis testvérkéjét, Palkót.

És milyen szívesen tette ezt! Megfürösztötte, pólyázta a kis babát és ha sirt, szárazba tette, úgy, ahogy Erzsi nénitől látta. És úgy örült, mikor az öklömnyi emberke ránézett a ragyogó kis szemével!

Palkó kocsija a kis szobában volt. Mariska tehát előbb a nagy szobát takarította ki; persze jól befűtött, az ablakokat kitárta, úgyhogy mire végzett a takarítással, a szoba levegője friss és tiszta volt. Mikor már 15—16 R-fokig fölmelegedett a szoba levegője, akkor áttolta ide a kis Palkót, aztán hozzáfogott a másik szoba takarításához.

29. Palkó uzsonnája.

Nincs otthon az édesanya.

Palkó nagyon rendes baba volt. Minden délelőtt pontosan tíz óra tájban fölbredt és egy kis sirással jelentette, hogy éhes.

Az ám, de ha nincs itthon az édes anyja, aki megszoportatná!

Ez bizony baj, de azért lehet segíteni. Erzsi néni, mikor itt volt, megmondta, hogy minden egészséges anya maga szoptassa a kisdédét, jobb ez az anyának is, meg a kicsikének is. Csak a beteg asszony nevelje a csecsemőjét *mesterséges táplálással*. Így hallotta ezt Erzsi néni Budapesten a híres gyermekorvosoktól.

Hiszen ez szép dolog, de mit csináljon az a szegény asszony, aki félóránnyira jár dolgozni, olyan helyre, ahová nem cipelheti magával a kis babáját?

Bizony ilyen esetben is mesterségesen kell táplálni a kicsikét. Sok apróságnak kell így felnőnie, de Palkó még szerencsés volt, ő napjában négyszer szophatott, csak egyszer kellett lemondania az áldott anyatejről.

És Mariska jól értette, hogyan kell a csecsemőt táplálni, mert Erzsi néni megmagyarázta neki.

Palkó tizórai uzsonnára *tehéntejet* kapott. De nem ám közönséges tehéntejet! Mariska most már tudta, hogy *az anyatejnek más az összetétele, mint a tehéntejnek* és hogy a csecsemő gyöngye gyomra nem bír megemészteni olyan eledelt, amely nagyon különböző az anyatejtől. Tehát a tehéntejet jól el kell készíteni a csecsemő számára. De hogyan?

A csecsemő mesterséges tápláléka.

A tehéntejben sokkal *több* (majdnem háromszor annyi) a fehérje, mint a női tejben; ezért a *tehéntejet hígítani kell*, még pedig vízzel. Az 1—4. héten 1 rész tejhez 2 rész vizet keverünk ($\frac{1}{3}$ r. tej, $\frac{2}{3}$ r. víz). A 2—3. hónapban 1. r. tejhez 1 r. vizet öntünk (fele tej, fele víz). A 4—5. hónapban 2 r. tejhez 1 r. vizet keverünk. A 6—7. hónapban 3 r. tejhez 1 r. vizet, azontúl pedig már tiszta tehéntejet adhatunk a babának.

Vigyázzunk, hogy a tej egészséges tehéntől való legyen. A tejet is, meg a hozzávaló vizet is jól föl kell forralni, hogy megtisztuljon a benne levő káros anyagoktól.

Víz helyett *dara-, rizs- vagy zabfőzettel* is hígíthatjuk a tehéntejet. Ezt így készítjük: 1 evőkanálnyi dara-, rizs- vagy zabszemre fél liter vizet öntünk és ezt fölforrás után *még 20—25 percig főzzük*, közben az elpárolgó vizet *forralt* vízzel pótoljuk. Ezt a főzetet aztán vásznon keresztülszűrjük.

A tehéntejben *kevesebb* (csak félannyi) a cukor, mint a

női tejben; ezért a *tehéntejet cukrozni kell*. Minden 1 deci hígító folyadékba 1 kávéskanálnyi törött cukrot keverünk.

A tehéntejben a zsírtartalom is *kevesebb*, mint a női tejben; e miatt nehezebben is emészthető. Ezért **zsírtartalmát úgy pótoljuk**, hogy friss édes tejfölt teszünk a tejbe és pedig minden 1 decibe az első negyedévben 3, a második negyedévben 2 és a harmadikban 1 kávéskanállal.

Vigyázzunk, hogy a tej egészséges tehéntől való legyen. A tejet is, meg a hozzávaló vizet is jól föl kell forralni, hogy a hőség megölje a benne levő betegségokozó anyagokat. (Baktériumokat, bacillusokat.)

A tejet akkor forraljuk, amikor már benne van a szükséges tejföl és cukor. Ha már fölforr, *még 10 percig* forni hagyjuk, közben gyakran megkeverjük. Zománcozott edényben forraljuk a tejet olyan módon, hogy a tejes edényt vízzel telt nagyobb edénybe állítjuk; így elkerüljük a tej megkocsmásodását. Azt az edényt, melyben a babának való tejet forraljuk és tartjuk, *más célra nem szabad használni*.

A fölforralt tejet gyorsan le kell hűteni és jól betakarva, tiszta hűvös helyen kell tartani. Egyszerre legfőljebb csak egy napra való táplálékot készítsünk a babának.

Mennyit eszik a csecsemő?

Mari arra is ügyelt, hogy se túlságos sok, se nagyon kevés ne legyen a kis Palkó uzsonnája. Erzsi néni fölírta neki, hogy *egyszeri* etetésre mennyit kell a babának adni.

Az első nap csak néhány kávéskanálnyi teát kap. A második 24 órában 2—3-szor adunk neki enni és pedig egyszeri etetésre 20 gramm * hígított tejet, amelyet az előbb mondott módon kell elkészíteni. A 3-ik 24 órában 3—4-szer adunk neki 30—30 grammot, a 4-ik 24 órában is 3—4-szer, de 40 gr-ot

Ezután naponta ötször etetjük a babát és egyszeri etetésre mindennap 10 grammal (1 deciliter 10-ed részével) növeljük az adagot, amely a második héten eléri a 100 grammot (= 1 deciliter).

A 3— 4. héten	az <i>egyszeri</i> adag	150 gramm	(1½ deci).
Az 5— 8. "	"	"	160 "
A 9—12. "	"	"	180 "
A 13. héttől fogva	"	"	200 "

Ennyit kap az a baba, akit nem szoptat az édes anyja.

20 gr = 2 centiliter, vagyis 1 deciliternek az ötöd része.

Palkó baba azonban naponként csak *egy* adag mesterséges táplálékot kapott, mert négyszer a jó édes anyjának a keblén lakott jól.

Nem kell gummisüveg!

Sok helyen, ahol a babát mesterségesen kell táplálni, olyan szopós üvegből etetik, amely hosszú gummicsővel és üvegcsővel van felszerelve. Az ilyen üveg veszedelmes, mert nem lehet kellően tisztítani; a csövekben ártalmas csirák rakodnak le. Sok ártatlan kisededet vitt már a sírba a gummisüveg!

Ha már üvegből akarjuk a gyermeket szoptatni, akkor rövidszopókás üveget kell használni, amely könnyen tisztítható. Használat után az üveget is, a szopókát is ki kell mosni forró szódás vízzel; azután a szopókát a levegőn — portól védett helyen — száradni hagyjuk; vízben hagyni nem szabad.

De legjobb, ha *semmiféle szoptató üveget nem használunk*, hanem a kisededet kávéskanállal etetjük, vagy később üvegpohárból itatjuk. Igaz, hogy ez hosszadalmasabb és fáradságosabb; de ha a malacunk és a kacsánk megéri, hogy gondosan tápláljuk, miért ne érné meg a gyermekünk, a legdrágább kincsünk?

Mariska pohárból itatta a kis Palkót. Mikor jóllakott a kis fickó és csöndesen elszenderült, a leányka igazán boldog volt.

Palkó tornázik.

Képzeljétek csak el, milyen rossz dolga van a kis babának: bepólyázzák, a pólyavánkosban összekötözik, sok helyen még a kezecskéit is lekötözik. Azt hiszem, ti nagyon rossz néven vennétek, ha akár csak egy napig is így bännának veletek.

Persze, a kis babával mégis így kell bánni, mert gyöngé testét még nem bírja egyenesen tartani. Azonban szüksége van a kicsikének szabad mozgásra is, mert attól erősödik és megtanulja tagjait használni.

Mariska tehát minden délelőtt, mikor már jó meleg volt a szoba, föloldozta a kis Palkó pólyáját és szabadon hagyta feküdni az asztalon. A virgonc kis fickó mindjárt elkezdett a kezecskéivel hadonázni, a térdait fölhúzta a hasacskája-hoz, aztán hősiesen rúgott egyet a levegőbe, mintha ott valami

ellenséget látott volna. Így tornáztatott Palkó 15—20 percig, akkor Mariska újra bepólyázta és a kis ember, elfáradva a nagy munkában, szép csöndesen elaludt.

Hogyan gyarapodott Palkó.

Mariska boldogan látta, hogy Palkó napról-napra szebb és erősebb lesz. A kis combjai megteltek, arcocskája kigömbölyödött. Már kezdett figyelni az édes anyja és Mariska szavára; az ivópohara után kinyújtotta kezecskéjét; az erősebb hangot meghallotta és feléje fordította a fejét.

Mariska azonban pontosan akarta tudni, mennyire gyarapszik öcsikéje. Erzsi néni megmondta neki, hogy a csecsemő gyarapodását legjobban testsúlyának gyarapodásáról lehet meg tudni. Föl is írta neki, hogy az egészséges újszülött gyermek testsúlya 3000—3275 gramm (3—3 $\frac{1}{4}$ kg); azután egy ideig csökken, majd így gyarapszik:

Az 1. hónap végén lesz 3620 gramm	a 7. hónap végén lesz 7470 gramm
a 2. " " " 4380 " "	a 8. " " " 7930 "
a 3. " " " 5020 " "	a 9. " " " 8300 "
a 4. " " " 5680 " "	a 10. " " " 8560 "
az 5. " " " 6460 " "	a 11. " " " 8820 "
a 6. " " " 7020 " "	a 12. " " " 9080 "

Tehát az eredeti súly az első év végéig megháromszorozódik. Azután a 6. évben eléri a gyermek az első évi súly kétszeresét (18—20 kilót).

Mariska szerette volna tudni, mennyit gyarapszik a kis Palkó. Tehát elment a jegyzőnéhez, akinek már nem volt apró gyermeke és kölcsön kérte tőle a gyermekmérleget. A jegyzőné szívesen odaadta neki, mert Mariska apja sokszor tett a jegyzőéknek szolgálatot a szőlőjükben.

Mariska tehát minden héten megmérte a kis Palkót. Milyen nagy volt az öröme, mikor látta, hogy a kis fickó jobban gyarapszik, mint a legtöbb gyermek. Az első hónap végén már 3700 grammot, a második hónap végén 4500 grammot nyomott.

30. Palkót elválasztják.

Mikor kell a babát elválasztani?

Telt, mult az idő. Palkó egyre nőtt és erősödött. Novemberben született, ránköszöntött a szép tavasz, azután a forró nyár.

Közben egyre nőtt az étvágya. Hathónapos korában tehát már kezdtek neki tejben főtt kétszersültet adni, azután tejben főtt cukrozott darapépet. Még később már egy-egy fél, sőt azután már egész tojássárgáját adtak neki; jó ez a kis babának, mert sok a vastartalma és attól egészséges, piros lesz az arca.

Május vége felé azt mondta Majorosné a kis leányának:

— Közeledik az aratás, több lesz a dolgom, mint máskor, jó volna, ha már elválaszthatnám Palkót. De nem lehet, még nagyon fiatal. Nem bujt még ki a második fogcsoportja. Különben is, a forró nyári hónapokban — júniustól egészen szeptember közepéig — nem szabad a babát elválasztani, mert a melegben könnyen megromlik az étele és attól gyomorbajt, bélhurutot kaphat. Vigyázz, kis leányom, hogy a tejet Palkónak tiszta, kiforrázott edényben főzzük és friss állapotban adjuk neki. Az elválasztást majd egyéves korára hagyjuk.

Mariska ebből főképpen azt jegyezte meg magának, hogy Palkót még nem választják el. Ennek örült, mert már előre fájt a szíve, ha a kis baba keserves sirására gondolt.

Hogyan kell a babát elválasztani?

Elérkezett október hónap vége, Palkó már elmúlt 11 hónapos, már tudott mászkálni és állni. Szájacsakájából kivillogtak a fehér fogak, mikor nevetett, vagy ha azt gügyögte: «ma..ma», vagy «.ri..ri» (Marit hívta Ririnek).

— No most elválasztjuk! — szolt Majorosné határozottan.

— Jaj, ne még, édes anyám, ne még! — könyörgött Mariska.

A két fiú — Andris és Gyula — is törődött most már a babával, mióta játszadozni, hancurozni lehetett vele. Azok is könyörögtek: Még ne! még ne!

De az anyjuk hajthatatlan maradt.

— Nem jó az, ha a gyermek egy éven túl szopik. A nagyon sokáig szopó gyermek sápadt, petyhüdt izmú lesz. Csak hadd erősödjék.

— Jaj, hogy fog sírni! — sopánkodott a két fiú.

De hiába, az elválasztás megkezdődött. Eddig is ötször helyett csak négyszer szopott a baba. Most aztán egy egész héten át csak háromszor szophatott; a negyedik szopás idejében pedig teljes darával etették. A következő héten már csak

kétszer szoptott naponkint. Ekkor azonban valami baja támadt, sirt, ritt, nem használt neki semmi csillapítás. Elhívták hozzá az orvost; ez orvosságot írt neki és azt mondta, hogy megint rendesen kell szoptatni, ameddig meg nem gyógyul. Meg is dicsérte Majorosnét:

— Minden okos anya így tesz, fokozatosan, lassanként választja el a gyermekét. Ha aztán közben baja támad a kicsikének, megint vissza lehet térni a rendes szoptatáshoz.

Pár nap múlva Palkó megint egészséges volt, mint a makk. Most már újra hozzáfogtak a fokozatos elválasztáshoz. Három héten át minden héten eggyel kevesebbszer szoptott a kis lurkó. Ilyen módon a kis gyomra lassankint hozzászokott a táplálékhoz. A negyedik hét végén teljesen abbamaradt a szoptatás. Egy éjszaka sirdogált egy keveset a kis Palkó, de az anyját nem látta, mert az a másik szobában aludt; másnap már bele nyugodott szegényke abba, hogy el kell szakadnia a szerető édes anya kebléről.